

ԽՈՍՔԻՄԱՍԱՅԻՆ ՏԱՐԱՐԺԵՔՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՅՈՂ ԲԱՌԵՐՆ ԱՐԴԻ ՀԱՅԵՐԵՆՈՒՄ

Հայոց լեզուն անցել է բազմադարյան ճանապարհ, որի ընթացքում զարգացել է մշակվել, կանոնակարգվել, համակարգվել է հայերենի թե՛ բառապաշարը, թե՛ քերականական համակարգը: Քերականական համակարգի կայունացումը և կանոնակարգում բազում այլ գործընթացների հետ ներառում են նաև քերականական տարարժեքությունից (հետայսու՝ ԲՏ) մեմարժեքության կատարված անցումը:

Խոսքիմասային տարարժեքությունը՝ որպես լեզվական իրողություն, ուսումնասիրվել է բազմաթիվ հայ լեզվաբանների կողմից, որոնք այս կամ այն չափով անդրադարձան նաև տարարժեք բառերի քննությանը՝ կատարելով գիտական կարևոր եզրահանգումներ: Անվիճելի է, որ հայերենի պատմական զարգացման բոլոր փուլերում էլ կան թե՛ խոսքիմասային տարարժեքություն ունեցող բառեր, թե՛ կրկնասեռ բայեր, բայց համապատասխան փաստական նյութի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ արդի հայերենի քերականապաշարում ԲՏ ունեցող բառերի թիվը գրաբարի և միջին հայերենի համեմատության շատ փոքր է:

Քերականորեն տարարժեք բառերն ուսումնասիրելիս մենք զուգադրել ենք 2 քերականներ՝ Էդ. Աղայանի «Արդի հայերենի բացատրական բառարանը»² (հետայսու՝ ԱՀԲԲ) և Նոր հայկազյան բառարանը,³ որոնց տվյալները համեմատվել են նաև Մ. Մալխասյանից «Հայերենի բացատրական բառարանի»,⁴ Ռ. Ղազարյանի «Գրաբարի բառարանի»,⁵ Ռ. Ղազարյանի և Հ. Ավետիսյանի «Միջին հայերենի բառարանի»⁶ և Հ. Աճառյանի «Արմատական բառարանի»⁷ հարուստ լեզվական նյութերի հետ:

Այս բառարաններում զետեղված նյութը ձեռքի տակ ունենալով և օգտագործելով՝ ճշտել ենք՝

Նոր հայկազյան բառարանում զետեղված մոտ 50000 բառից քերականապես տարարժեքություն ունի մոտ 6780 բառ, որից՝ մոտ 6100 բառ ունի խոսքիմասային տարարժեքություն, իսկ մոտ 700 բայ՝ կրկնասեռություն (մոտավորապես՝ 13.2%):

Արդի հայերենի բացատրական բառարանում զետեղված 135000 բառից քերականական տարարժեքություն ունի մոտ 5800 բառ, որից 5300-ը՝ խոսքիմասային տարարժեքություն և մոտ 500 բայ՝ կրկնասեռություն (մոտավորապես՝ 4.4%):

Այս փաստերն ավելի քան խոսում են. եթե գրաբարում քերականական տարարժեքություն ունի մոտավորապես ամեն 7-րդ բառը, ապա արդի հայերենում՝ ամեն 23-րդը:

¹ Տե՛ս Ստ. Պ ա լ ա ս ա ն յ ա ն, *Ընդհանուր տեսություն արևելեան նոր գրատր լեզուի Հայ թիֆլիս, 1870, էջեր 50-52, 110-111, 118: Ա. Այաքնեան, Քննական քերականություն աշխարհ բար կամ արդի հայերեն լեզուի, Վիեննա, 1866, էջեր 182-184, 218, 237-238, 244: Մ. Աբելյան, Հայոց լեզվի տեսություն, Եր., 1965: Հր. Աճառյան, Հայոց լեզվի պատմություն, հ. 1, Եր., 1941, 2, 1951: Հր. Աճառյան, Լիակատար քերականություն հայոց լեզվի՝ համեմատությամբ 562 լեզուների, հ. 1, Եր., 1952, էջ 24-25: Գ. Սևակ, Ժամանակակից հայոց լեզվի դասընթաց, Եր., 1955, 251: Մ. Ասատրյան, Ժամանակակից հայոց լեզվի ձևաբանության հարցեր, Եր., 1970: Ջահուկյան, Ժամանակակից հայոց լեզվի իմաստաբանություն և բառակազմություն, Եր., 1971: Լ. Խաչատրյան, Տեղաշարժեր բառերի ձևաբանական իմաստի մեջ, Եր., 1985:*

² Էդ. Աղ ա յ ա ն, *Արդի հայերենի բացատրական բառարան, Եր., 1976:*

³ Նոր բառգիրք հայկազեան լեզուի, հ. 1, Եր., 1979, Հ. 2, Եր., 1981:

⁴ Ստ. Մ ա լ խ ա ս յ ա ն, *Հայերեն բացատրական բառարան, Եր., 1944-1945:*

⁵ Ռ. Ղ ա զ ա ռ յ ա ն, *Գրաբարի բառարան, Եր., 2000:*

⁶ Ռ. Ղ ա զ ա ռ յ ա ն, Հ. Ավետիսյան, *Միջին հայերենի բառարան, հ. Ա, Եր., 1987, հ. Բ, Եր., 1990:*

⁷ Հ. Ա ճ ա ռ յ ա ն, *Հայերեն արմատական բառարան, հ. Ա - Գ, Եր., 1971-1979:*

Արդի հայերենի բառային կազմն ընդգրկում է գրաբարի, միջին հայերենի և բարբառների բառապաշարի կենսունակ տարրեր, սակայն բառերի այդ հսկայական քանակությունը իր բոլոր տարրերով գործածական չէ ժամանակակից հայերենի զարգացման արդի շրջանում: Նույնիսկ շատ բառեր, որոնք գրաբարի, միջին հայերենի և բարբառների հիմնական բառաֆոնդի մեջ են եղել, այժմ կենսունակ չեն: Եվ ընդհակառակը, ժամանակակից հայերենի հիմնական բառաֆոնդի մեջ եղած բազմաթիվ բառեր չեն եղել ո՛չ բարբառներում, ո՛չ գրաբարում, ո՛չ էլ միջին հայերենում:

Հայերենի բառապաշարը դարերի ընթացքում փոփոխվել ու համալրվել է նախ իր սեփական միջոցներով՝ բաղադրությամբ ու ածանցումով, ապա այլ լեզուներից կատարված փոխառություններով և եղած բառերի իմաստափոխությամբ: Լեզվի բառապաշարի մեջ այդպիսի փոփոխություններ կատարվել են նրա զարգացման բոլոր շրջաններում, բայց, ինչպես ցույց են տալիս հայոց լեզվի պատմության տվյալները, հայերենի զարգացման տարբեր շրջաններում տարբեր արդյունավետությամբ (ինտենսիվությամբ) է ընդգծվել այդ կարգի փոփոխություններից յուրաքանչյուրը: Այսպես օրինակ՝ VI-VII դարերում օտար լեզուների և հատկապես հունարենի ազդեցությամբ ստեղծվում են բազմաթիվ նոր բառեր: Միջին դարերի գիտական գրականության բառապաշարի հարստացման մեջ մեծ դեր են կատարում փոխառությունները, իսկ ժամանակակից հայերենի մեջ այդ բոլոր գործուները ընդհանուր առմամբ ավելի ուժեղ են դրսևորվում:

Գրաբարում և արդի հայերենում ՔՏ ունեցող բառերի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ գրաբարյան տարարժեք բառերը հիմնականում պարզ են, արմատական: Բայդ կամ ածանցավոր կազմություններն անհամեմատ փոքր թիվ են կազմում: Արդի հայերենում միանգամայն հակառակ երևույթ է. այստեղ քիչ են ՔՏ ունեցող արմատական բառերը, մինչդեռ ածանցավոր, բարդ, բաղաժանցավոր բառերը շատ մեծ թիվ են կազմում:

Ազգային լեզուների զարգացման համար ստեղծված բարենպաստ պայմանների շնորհիվ՝ գրական հայերենը կարճ ժամանակում հարստանում է նոր բառերով ու դարձվածքներով և կատարելագործվում է իր քերականությամբ: Դառնալով պետական լեզու՝ հայերենը հնարավորություն է ստանում լայնորեն օգտագործելու գրաբարի, միջին հայերենի և բարբառների բառամթերքը, ինչի շնորհիվ և համարվում է միջազգային բազմաթիվ բառերով: Այս հարուստ բառամթերքից մեզ, բնականաբար, հետաքրքրում են այն բառերը, որոնք ունեն ՔՏ:

Դրանց մեջ մեծ թիվ են կազմում նորաբանությունները: Հայ հասարակական կյանքի մեջ կատարված փոփոխությունները, գիտության ու տեխնիկայի զարգացումը, հասարակական նոր հարաբերությունների առաջացումը, նոր գաղափարախոսությունը և այլն իրենց հետ բերում են բազմաթիվ այնպիսի բառեր, որոնք չէին կարող լինել հայ ժողովրդի լեզվի մեջ նրա զարգացման ավելի վաղ շրջաններում (Անշուշտ, ներքոհիշյալ բառերը վաղուց նորաբանություններ չեն: Դրանք որպես այդպիսիք ենք դիտել գրաբարի ինտ ունեցած համեմատությամբ): Այդ բառերից են՝

Բազմապատկիչ - գոյ., ած. - 1. բազմապատկող: 2. Բազմապատկում կատարող:

Բաժանարար - գոյ., ած. - 1. Բաժանող 2. Սահմանազատող 3. գոյ., Այն թիվը, որի վրա բաժանում են բաժանելին

Սանգվինիկ - գոյ., ած. - Ժրարյուն:

Գալիկոնիչ - 1. ած. Գալիկոնով ծակող: 2. գոյ. (տեխ.) Չեռքով շաղափելու ժամանակ շաղափը պտտելու հարմարանք: 3. Գալիկոնող սարք:

Գենետիկ - 1. գոյ. - Գենետիկայի մասնագետ: 2. ած. - Ծագումնաբանական

Մաքսանենգ - գոյ. ած. 1. -Առանց մաքս վճարելու սահմանից գաղտնի կերպով ապրանք անցկացնող մարդ: 2. ած. Մաքսանենգությամբ արտադրված կամ ներմուծված (ապրանք):

Լքտեռն - ած. մկ. 1. -Առանց տվյալ ուսումնական հաստատությունում սովորելու քննություններ հանձնելու կարգով:

Դեղեկտիվ - 1. ած. Լրտեսների, գաղտնի գործակալների արկածները պատմող:

2. գոյ. Այդպիսի բովանդակությամբ երկ:

Նեգատիվ 1. – Ժխտանկար 2. ած. – Ժխտական, բացասական:

Պրոֆեսիոնալ – գոյ. ած. 1. Որևէ գործ, աշխատանք իր մասնագիտությունը դարձրած մարդ

2. Մասնագիտություն՝ զբաղմունքի հետ կապված:

3. Որևէ գործունեության նվիրված:

Միլիոնատեր – գոյ. – ած. 1. Միլիոն(ներ)ի հարստություն կամ եկամուտ ունեցող (մարդ, հիմնարկ)

2. Շատ հարուստ:

3. Մեքենան կամ ինքնաթիռը միլիոն կմ անխափան վարող (վարորդ, օդաչու):

Դոն-ժուան – գոյ. ած. – Միրարկածների հետևից ընկնող մարդ:

Գեստապոյական – 1 ած. Գեստապոյին հատուկ: 2. գոյ. Գեստապոյի ոստիկան՝ պաշտոնյա:

Այս շարքի մեջ են մտնում նաև *բեմոլ, հիերոգլիֆ, գերազանցիկ, պառլամենտական, ռադիկալ, դարվինական, պարազիտ, դոզմատիստ, «պլոմբիր», դոլարանոց, ապֆալտածածկ, արդյունաբերող, մոլագար, էվոլյուցիոնիստ, մոդելագործ, լիբերալ, միլիտրինյան, ֆրանս, սինիմում, ռելիեֆ, պրակտիկ, ֆրիգ, ռեկորդակիր, պանկկոյ, ռեմոնտիկ, պամֆլետագիր, ռեցենսատոր, նովելիստ, կոմերիտական, մաքրակար, կոմպենսացիոն, մաքսիմում, «մատուցերիստ», կանտուզիահար, կոռպերատիվ, մատերիալիստական* և բազմաթիվ այլ բառեր:

Լեզվի զարգացման արդյի փուլում նոր, ավելի բարդ հասկացությունների արտահայտման պահանջով պայմանավորված, աստիճանաբար մեծանում է բառի ձևաբանական իմաստային սահմանների ծավալը: Այս առումով բացառություն չեն կազմում նաև լեզուն ունեցող բառերը, օրինակ՝ *լուսգրավամատ, դասադուլավոր, դիպլոմադանդիր, եղանակագուշակ, ագրոդպրոցական, թափանցալույս, կրծքանշանակիր, ռադիոհեռագրիչ, ինքնաբեռնաթափ, ռետինախառնիչ, ջալամափետուր, ինքնաբեռնիչ, շոգեկալսիչ, ջերմամաքանակալիչ, ինքնաթիռավար, լեռնարդյունաբերող* և այլն:

Արդյի հայերենի խոսակցական բառապաշարում տեղ են գտնում ՔՏ ունեցող բազմաթիվ բարբառային բառեր, ինչպես օրինակ՝ *դարձվոր, դուզ, գավգակ, գուլազ, գոտնա, ալին-օլին, խաբարբզիկ, թաթալարազ, քյասիր - քյուսուր, զարգանդ, ավարդ, դրացի, դրսեցի, զարթխում, պակաս - պոատ, պլշե, դուրան, ետեկած, դմբո, զիջար, ազար* և շատ այլ բառեր:

Նշված բառերից շատերը կամ օտար լեզուներից կատարված փոխառություններ են, կամ կազմվել են օտար և հայերեն արմատներով:

ՔՏ ունեցող արդյի հայերենյան բառերի մեջ ամենամեծ թիվ են կազմում հիմնականում հայերեն արմատներով կազմված բարդությունները, ինչպես նաև՝ ածանցյալները և բարդածանցավոր բառերը, ինչպես օրինակ՝

աստղ(ԱՀԲԲ, Ա, 114) – (ա)կաթ, -պսակ, -սփյուռ, -փայլ, -կոճակ, -կուտակ, -նիշ, -շար, -շող, -գուշակ, -լույս

երկար(ԱՀԲԲ, Ա, 348) – (ա)բան, -դարձ, -ականց, -հանդերձ, -ռունգ, -ծմեռ

արքա(ԱՀԲԲ, Ա, 148) – (ա)զգեստ, -զուն, -ծին, -շավիղ, -պատկեր, -տոհմ

թուղթ(ԱՀԲԲ, Ա, 446) – (ա)տար, -բեր, -կազմ, -կայ, -կերտ, -կից, -հատ, -մոլ, -պատ, -բաց

գազ(ԱՀԲԲ, Ա, 212) – տու, - գործ, - ծին, -մուղ, -հավաք

զարդ(ԱՀԲԲ, Ա, 364) – (ա)զգեստ, -խաչ, -կար, -ծև, -մոլ, -մախշ, -պատյան, -պսակ, -ցանց, -քանդակ, -ուզեն

ավանդ(ԱՀԲԲ, 118) – (ա)գետ, -խոս, -պահ, -տու, -պաշտ

ընծա(ԱՀԲԲ, Ա, 405) – (ա)բեր, -կիր, -տար, -տու

դրամ(ԱՀԲԲ, Ա, 311) – (ա)հատ, -գարդ, -կույտ, -հավաք, -նենգ, -նվեր, -շորթ, -պահ, -տեր, -փոխ

աղբ(ԱՀԲԲ, Ա, 22) – (ա)կիր, -հան, -հավաք, -հոտ, -տար

արև(ԱՀԲԲ, Ա, 129) – (ա)համ, -պաշտ, -տապ, -փայլ, -երես, -մաղ, -ծիր

բամբակ(ԱՀԲԲ, Ա, 165) – (ա) – թել, -հավաք, -հար, -ցան

դրոշմ(ԱՀԲԲ, Ա, 313) – (ա)հատ, -գարդ, -հար, -տիպ

թիթեղ(ԱՀԲԲ, Ա, 442) – (ա)գործ, -գարդ, -ծածկ, -ծայն, -տանիք

արծաթ(ԱՀԲԲ, Ա, 133) – (ա)թել, -շղթա, -ջուր

երգ(ԱՀԲԲ, Ա, 338) – (ա)գիր, -կից, -հան, -մոլ, -սեր, -ստեղծ, -վարժ, -ծայն, -ծև

ական(ԱՀԲԲ, Ա, 14)- (ա)կիր, - հան, -դիր, -ծիգ

նավթ(ԱՀԲԲ, Բ, 1056)- (ա)բույր, -գործ, -կույտ, -մուղ

ծալք(ԱՀԲԲ, Ա, 472)- (ա)գիրկ, -կապ, -կող, -հատակ, -պատ, -պատկեր, -տակ, -գլուխ, -գանգված, -փոր

երկաթ(ԱՀԲԲ, Ա, 345)- (ա)գործ, -գարդ, -գրահ, -թերթ, -հատ, -ծույլ, -միգ, -պատ, -վանդակ, -ցանց, -վաճառ, -գամ, -գիր, -լար, -հալ, -ճաղ

աստված(ԱՀԲԲ, Ա, 116)- (ա)գույգ, -խմաց, -ծին, -մարտ, -մերժ, -խմաստ

նոր(ԱՀԲԲ, Բ, 1080)- (ա)ղարձ, -ծագ, -ծին, -կոչ, -մոլ, -սեր, -ավարտ, -արար, -եկ, -ընծա, -հավատ, հարուստ, -վախ

ծողով(ԱՀԲԲ, Ա, 479)- (ա)կից, -մոլ, -պաշտ, սեր

լար(ԱՀԲԲ, Ա, 518)- (ա)կալ, -հան, -հար, -չափ, -պինդ, -հատ

ծառ(ԱՀԲԲ, Ա, 639)- (ա)գետ, -խնամ, -հատ, -հմա, -չափ, -տունկ, -պաշտ

էնկտր(ԱՀԲԲ, Ա, 388)- (ա)բեր, -գետ, -խուզ, -շարժ, -գործ, -լույս

սակի(ԱՀԲԲ, Բ, 1136)- երանգ, -բոց, -գավաթ, -դեղին, -դուռ, -զգեստ, -գրահ, -քաս, -թել, -թելա, -գործ, -թուկ, -լար, -ցանց, -փուշ, -լույս, -ծաղիկ, -ծուպ, -կմիք, -կոճակ, -հատ, -եղջյուր, -մատյան, -գարուն, -երակ, -մշուշ, -մոլ, -շեփոթ, -շղթա, -ողկույզ, -պսակ, -ջնարակ, -սեր, -վագ, -քանդակ, -քար, -քմար, -ամպ, -բեհեզ, -գարի, -գեղմ, -գոտի, -գույն, -փուշի, -շերտ, -պղինձ, -երակ

լեռ(ԱՀԲԲ, Ա, 526)- (ա)շար, -բույս, -բույր, -դեզ, -լանջ, -կույտ, -մեջ, -ամց, -անուշ, -մարգագետին, -պատ

կրմ(ԱՀԲԲ, Ա, 779)- (ա)ղավան, -խև, -խույզ, -սեր, -տարած, -փոխ, -դրոժ, -թող

չոգի(ԱՀԲԲ, Բ, 115)- (ե)հավաք, -մուղ, -շարժ, -տար, -քարշ

ողբ(ԱՀԲԲ, Բ, 1131)- (ա) ազին, -գիր, -զնա, -կից, -ծայն, -նվագ

ծաղկ(ԱՀԲԲ, Ա, 626)- (ա)գետ, -գիր, -թափ, -թույր, -ծիւ, -կից, -համ, -հոտ, -մոլ, -նկար, -շոր, -չիթ, -պահ, -պան, -պատկեր, -սեր, -կար, -եզր, -բույր, -գործ, -գարդ, -թերթ, -կոխ, -հավաք, -ձև, -մախշ, -պսակ, -քանդակ

կրկին(ԱՀԲԲ, Ա, 776)- (ա)կզակ, -կնունք, -կոճ, -հարկ, -շերտ, -պարիսպ, -պտոտ, -սեռ, -սյուն, -ստինք, -վաճառ, -փեղկ, -եփ, -գիր, -դատ, - դուռ, -թաթ, -թումբ, -ծին, -կամար, -հերկ, -ամուսին

պաշտոն(ԱՀԲԲ, Բ, 1180)- (ա)կալ, -կատար, -կից, -մոլ, -պաշտ, -սեր, -տեր

ծածկ(ԱՀԲԲ, Ա, 621)- (ա)ծև, -սերմ, - ստվեր, -գետ, -թեփ

մանր(ԱՀԲԲ, Բ, 966)- (ա)բջիջ, - գիծ, - տերև, -գիր, -վաճառ, -գարդ, -պճեղ, -խոփ, -մախ, -ծառ, -մոլ, -կրկիտ, -ցող, -շար, -քար, -չափ, -տառ, -փուշի, -փետուր, -քնին

մահ(ԱՀԲԲ, Բ, 956)- (ա)պարտ, -ջերմ, -տագնապ, -գույժ, -դավ, -գարկ, -բույն, -հոտ, -ծեծ, -կից, -խո մեծ(ԱՀԲԲ, Բ, 987)- (ա)հարուստ, -մեծ, -անուն, -չափ, -վաճառ, -գար, -քայլ, -ծաղիկ, -գումար, -կառաչ

թագ(ԱՀԲԲ, Ա, 409)- (ա)գարդ, -կիր, -մոլ, -նիստ, -կից, -պահ, -պսակ

ջերմ(ԱՀԲԲ, Բ, 1238)- (ա)գոր, -պահ, -ջուր, -տար

բան(ԱՀԲԲ, Ա, 166)- (ա)գող, -թուխ, -սեր, -գետ, -կից

ինքն(ԱՀԲԲ, Ա, 492)- (ա)թիռ, -կալ, -կամ, -բեր, -զնաց, -գլուխ, -թափ, -հոս, -հարված, -շարժ, -պտույտ

զեն(ԱՀԲԲ, Ա, 373)- (ա)գետ, -գարդ, -զգեստ, -մոլ, -պահ, -պան, -տար, -պարտ, -շաչ, -պաշտ

եռ(ԱՀԲԲ, Ա, 331)- (ա)սեր, -պաշտ, -մոլ

գործ(ԱՀԲԲ, Ա, 255)- (ա)գուրկ, -տու, -մոլ, -թող

գաղափար(ԱՀԲԲ, Ա, 215)- (ա) կից, -պաշտ, -բան, -գիր

Ընդգծված 50 արմատներով կազմվել է մոտ 400 ՔՏ ունեցող բառ: Բացի վերո-
նշյալ բառերից, ինչպես նշեցինք, կան նաև բազմաթիվ ածանցավոր և բարդածանց-
վոր բառեր՝ կազմված նույն՝ 50 արմատներով: Ահավասիկ՝ արքայական, թղթարար, ըն-
ծայել, ընծայական, դրամական, արծաթեղեն, դրոշմիչ, ժամարար, ժայռուտ, երկաթե-
ղեն, աստվածական, ժողովական, ժողովարար, ոսկեղեն, լեռնական, կրոնական, կրոնա-
վոր, կրկնավոր, մեծավոր, ջերմուկ, ջերմագին, գործարար և այլն: Նկատենք, որ արդի-
հայերենյան բառապաշարում բառերի ՔՏ-ը հաճախ պայմանավորվում է որոշ ածանց-
ներով, ինչպիսիք են «իչ», «ավոր», «եղեն», «ական» (բանդիտական, զինվորական,
աստվածական, արքայական, ընծայական, լեռնական, կրոնական և այլն), «ացու» (զին-

վորացու, քազավորացու, կուտլետացու) և այլն, մասնորոշ նախածանցներով, ինչպիսիք են «համ» և «հակ» նախածանցները՝ հականեխիչ, հակապետական, հակահեղափոխական, համալսարանական, համակուսակից, համահրավեր, համաճարակ, համաքաղաքային բառերում և այլն: ՔՏ ունեն մասնաշաղկապներ, որոնց վերջին միավորն փաղաղիչը բայարմատ է կամ բայի իմաստ ստացած գոյական (...մոլ, ...պաշտ, ...պահ, ...պան, ...տար, ...ծին, ...գործ, ...ցան, ...բույծ և այլն):

Անհամեմատ մեծ թիվ են կազմում ԽՏ ունեցող բարդածանցավոր բառերը.

Գազ արմատով կազմվել են գազաբաշխիչ, գազակլանիչ, գազահաշվիչ, գազահատիչ, գազաջեռուցիչ բառերը, *էեկտր* արմատով՝ էլեկտրամարմիչ, էլեկտրաառատագիծ, էլեկտրագալակոնիչ, էլեկտրաթորիչ, էլեկտրալուսաչափիչ, էլեկտրախուռիչ, էլեկտրակարգավորիչ, էլեկտրահաղորդիչ, էլեկտրակիզիչ, էլեկտրակթիչ, էլեկտրամեկուսիչ, էլեկտրակուտակիչ, էլեկտրանվազարկիչ, էլեկտրաբարձային և այլ բառեր, *ջերմ* արմատով՝ ջերմակարգավորիչ, ջերմախտային, ջերմահաղորդիչ, ջերմափոխունակիչ և այլն: Այդպես էլ՝ դրամահատիչ, բամբակազատիչ, ականոթսիչ, դրոշմահատիչ, նորակառուցիչ, լարաբաժին, լեռնաբնակ, շոգեբաշխիչ, ծաղկանկարիչ, կրկնացանք, մանրակաված, մեծատոհմիկ, ինքնակարգավորիչ, ինքնակենսագիր, ինքնաձեռագիր, զինամարտիչ, գործավարձու և այլն: Այսպիսով, 50 արմատական բառից արդի հայերենում կազմվել ԽՏ ունեցող ընդհանուր թվով մոտ 400 բարդ, 20 ածանցավոր, 80 բարդածանցավոր բառ:

Նշենք, որ արդիհայերենյան տարարժեք բառերը համատեղում են հիմնականում 2 քերականական արժեք: Նորարժեք բառերն անհամեմատ քիչ են:

МНОГОЗНАЧНЫЕ СЛОВА В СОВРЕМЕННОМ АРМЯНСКОМ ЯЗЫКЕ

____ Резюме ____

____ Г. Закарян ____

В статье изучена группа слов, которые в современном армянском языке имеют разные грамматические значения. Результаты исследования показывают, что в древнеармянском языке грамматически многозначным является каждое 7ое (седьмое) слово, а в современном армянском — каждое 23^{ье} (двадцать три) слово. В современном армянском языке большая часть грамматически многозначных слов — диалектизмы, новообразования и неологизмы.

В отличие от древнеармянского языка в современном армянском языке слова одного и того же лексического ряда по составу в основном сложные и образованы аффиксальным способом и сочетают в себе в основном два грамматических значения.